

משולחן העבודה ל"קול המוסיקה"

החלק הראשון של פנטסיה מס. 6 של טלמן 2:37

הוזמנתי לדבר ב"קול המוסיקה", משום שזה עתה הופיע קובץ סיפורים שלי שהכותרת שלו היא "מוסיקה". זה שמו של הספר. הספר יצא לאור על ידי שתי הוצאות ספרים, הקיבוץ המאוחד וספרא, ועוד לפני שיצא לאור כתב היד של הספר זכה בפרס אס"י, - זה ראשי תיבות של "אגודת סופרים ישראלים".

קראתי לספר בשם "מוסיקה", משום שבאחדים מן הסיפורים המוסיקה ממלאת תפקיד חשוב בחייהם ובגורלם של גיבורי הסיפור. למשל, ב"סיפור על אדם אינזאם" המוסיקה מטלטלת את חייו של גבר צעיר חולה נפש שמאוהב באישה נשואה; בסיפור שנקרא "מוסיקה", ועל שמו הספר, המוסיקה הורסת את חייה של אישה שמעריצה מוסיקה ומוסיקאים, גם אם הם מנוולים. אבל לפני שאדבר על הספר אני רוצה לדבר קצת על הקשר שלי, כותבת הספר, ל"קול המוסיקה" ולמוסיקה.

אז "קול המוסיקה" הוא בעצם ערוץ הרדיו היחיד שאני מאזינה לו לאורך היום, לאורך הערב ולאורך חלק מהלילה. פעמיים ביום אני שומעת את החדשות ב"קול המוסיקה" – בשתיים בצהריים ובחצות. אני מאזינה בקביעות ל"בימת שיר", ל"קשת של צלילים", לשחרית המוסיקלית, ל"עניין של הסכמה". אין ערב שבת בלי "גוונים" ו"דור הזהב". אין ללכת לישון בלי מוסיקה קלאסית כל הלילה. אני מאזינה בשמחה רבה גם ל"רק ג'ז" ביום שני ורביעי, ולקונצרטים של "אתנחתא", שמתקיימים בעצם קרוב מאד לביתי, אז לפעמים אני הולכת לשמוע אותם באולם הנרי קראון עצמו.

שתי תכניות - ה"שעון המוסיקלי" והתכנית "כבקשתך" - מלוות אותי מילדותי ונעורי. התעמלות הבוקר והשעון המוסיקלי היו מעירים אותי לבית הספר, והתכנית "כבקשתך" הייתה בשבילי סימן שהשבוע נגמר, ואפשר לנוח וליהנות מהשבת, היא הייתה הקבלת שבת שלי. כשהייתי נערה אהבתי מאד לשמוע ברדיו את "שחרזדה" של רימסקי-קורסקוב, אחרי שראיתי את הסרט (עם איבון דה קרלו וז'ן פייר אומון. הבמאי, דרך אגב, הוא וולטר רייך, יהודי שברח מברלין להוליווד וביים גם את "נינוצ'קה"). אז ברור של"קול המוסיקה" יש מקום חשוב בחיי, וכשמאיימים לסגור אותה אני ממש נבהלת ונחלצת להציל אותה ככל יכולתי.

[קטע של 3 דקות מ"שחרזדה"]

עכשיו על הקשר שלי למוסיקה: בגן הילדים בקיבוץ השמינו לנו את סימפוניית הצעצועים, ואת מוסיקת לילה זעירה, [אפשר לוותר] וזאת הייתה בעצם כל המוסיקה ששמעתי עד גיל עשר בערך. בגיל הזה התחלתי לנגן בפסנתר. אנחנו מדברים על שנת 1950, הורי אך זה עזבו את הקיבוץ בחוסר כול, ועברו לגור במושב. אוכל ובגדים קיבלנו אז בחבילות מקרובים שגרו באמריקה. הפסנתר הראשון שהגיע למושב היה של חברתי הטובה, בתו של מזכיר המושב. נמלאתי קנאה והודעתי להורי שגם אני רוצה. הם הסבירו לי שבינתיים זה בלתי אפשרי. אני פתחתי בשביתת רעב ואחרי יום של צום הורי נכנעו. צריך להעיר שהייתי בת יחידה לאחר שאחי נהרג במלחמת השחרור שנתיים לפני כן, כך שלא היה לי קשה להשיג אצלם כל מה שרציתי. אז אמי נסעה אתי לתל-אביב, ובעזרת הייעוץ - ואולי גם התמיכה - של בן עירה, המלחין יצחק אדל, קנתה לי פסנתר משומש, שחור, תוצרת זיילר, עם קלידים מזהיבים. הוא הגיע למושב במשאית, העמידו אותו בחדר האורחים שהיה גם חדר האוכל, והתחלתי ללמוד אצל מורה עולה חדשה מהונגריה שגרה במעברת בית ליד. היא באה אלי הבייתה פעם בשבוע יחד עם בעלה העיוור, והוא היה מתנמנם ליד שולחן האוכל שלנו במשך השיעור. מה שלא מצא חן בעיניי במורה הזאת היה שהיא סימנה לי את השגיאות על דף התווים בעיפרון אדום לא מחודד. אני אהבתי את חוברת התווים, את המראה של התווים על הנייר, והרגשתי פגועה מחוסר ההתחשבות שלה ביופי של דף התווים. אבל כנראה התקדמתי יפה, כי אחרי כשנתיים אצלה עברתי ללמוד בתל-אביב אצל הפסנתרן אליהו רודיאקוב. נסעתי מדי שבוע אחרי הלימודים באוטובוס מהמושב לתחנה המרכזית של תל-אביב – נסיעה של שעה וחצי בערך - ומשם באוטובוס מספר 5 לרחוב שלמה המלך, ואחרי השיעור הייתי נוסעת באותה הדרך הביתה ומגיעה בשעה תשע בערב. אצל רודיאקוב ניגנתי, בין השאר, אינווציות של באך וסונטות של מוצרט.

אינווציות צרפתיות – 2 דקות

לימודי הפסנתר שלי נמשכו עד גיל 16, ואז הפסקתי – עומס הלימודים בתיכון, התובענות הקשוחה של המורה שלי, גברת בורשטיין-ארבר, וקונצרט תלמידים שבו ניגנתי באופן לא משביע רצון את **הפנטסיה אימפרוטי של שופן** – כל אלה הכריעו אותי סופית.

אבל ליום הולדתי השבע-עשרה – הגיל שבו סיימתי את בית הספר התיכון – ביקשתי פטיפון כמתנת יום הולדת. הורי קנו לי פטיפון ואני קניתי תקליט ראשון מכספי שלי, שאותו השתכרתי מהוראת שיעורים פרטיים בדקדוק. התקליט הראשון שלי היה **המגניפיקט של**

שרפנטייה. כשלמדתי בתיכון הייתי גם הולכת לבדי לשמוע קונצרטים של התזמורת הפילהרמונית באולם ישה חפץ בשדרות רוטשילד ומוסיקה קאמרית במוזיאון דיזנגוף. כשהתחלתי ללמוד באוניברסיטה בירושלים, זה היה כשהייתי בת שבע-עשרה, גרתי בחדר שכור, אבל במשך תקופה מסוימת קיבלתי רשות לנגן בבוקר בפסנתר שהיה בבית משפחה ירושלמית שבנם היה אז חבר שלי, ולפעמים ניגנתי עם אביו שהיה כנר חובב. הנגינה הזאת אצלם הייתה אחת הסיבות להחלטה שלי להתחתן אתו, אבל זה לא יצא לפועל מסיבות שלא כאן המקום לפרט אותן. הפסנתר ליווה אותי לאחר נישואי, והייתי מנגנת בו פה ושם בתסכול המוכר לכל מי שניגן והפסיק. אבל המשכתי ללכת לקונצרטים ולשמוע מוסיקה ב"קול המוסיקה" לאורך כל חיי.

לפני שנים אחדות שנה לפני שפרשתי לגמלאות, התחלתי ללמוד לנגן בחלילית. חששתי שמא לא יהיה לי מה לעשות בזמני המיותר. מאז הנגינה בחלילית הפכה לחלק מסדר היום שלי, אני מנגנת מדי יום כשעה בשעת בין הערביים, וזה ממש מנקה לי את הראש, מרגיע אותי ולעתים ממלא אותי אושר אמיתי. אני גאה להיות תלמידתו של החלילן מיכאל מלצר, שהוא גם מורה נהדר. כעת אני עובדת על 12 הפנטזיות של טלמן. אני אוהבת במיוחד את השישית, אז הנה היא. **פנטזיה מס 6 לחלילית של טלמן**. 4:47 דקות

לפני שאדבר על מוסיקה ועל "מוסיקה", קובץ הסיפורים החדש שלי, אני חייבת לומר בחנויות סטימצקי, שם מוכרים עכשיו את הספר הזה סיווגו אותו בתור שירה, ולא משום שהסיפורים שלי כתובים בסגנון שירי – ההיפך הוא הנכון, הם כתובים בצורה עניינית למדי – אלא משום שהם רגילים לחשוב עלי כמשוררת, ובצדק – פרסמתי עשרה ספרי שירה. ספרי האחרון "השתוות", שיש בו מבוחר מכל ספרי הקודמים וגם שירים חדשים וגם הוא נמכר בחנויות סטימצקי, הופיע לפני כשנה וחצי וזיכה אותי גם בפרס עמיחי לשירה וגם בפרס רמת גן. הוא הביא לי משהו לא פחות חשוב מהפרסים הללו – רבים משירי הולחנו ובוצעו על ידי זמרים שונים: יעלה אביטל, יעל תאי, אלברט סופר, אורי רווח, נועה שמר, אדם הפטר, שושיה בארי דותן. נוצר אפילו מופע שלם, שקראנו לו "כשאת עולה בסולם", שבו יעל תאי שרה שירים שאת רובם היא הלחינה ושניים מהם הלחין ערן אל-בר, ואותה מלווים הפסנתרן סלאבה וינוקור, נגן הגיטרה עתני אורון ונגן הצ'לו יונתן ניב. המופע הזה בתקיים כבר כחצי תריסר פעמים במקומות שונים, חלק ממנו יושמע ב-20 בספטמבר בפסטיבל המוסיקה הישראלית בחיפה, כל המופע יושמע במלואו בפסטיבל "ימי שירה במדבר" שיתקיים בשדה בוקר בתחילת דצמבר, ומי שרוצה לשמוע שירים אחדים מתוך המופע הזה מוזמן לערב ההשקה של ספר הסיפורים שלי "מוסיקה", שיתקיים בבית פליציה בלומנטל ב-

14 באוקטובר בשעה שמונה בערב. אז הנה שיר אחד בביצועה של יעל תאי. המלים שלו הולכות ככה:

נַעֲדִין

נַעֲדִין לַחֹת עֵינִי
אִם תִּגַּע בְּלַחֹת עֵינֶיךָ, תְּלִילָה,
אִם תִּדַּע לַחֹת עֵינֶיךָ אֶת לַחֹת עֵינִי
מָה ש' וּב' תִּתְחַלֵּל?

נַעֲדִין פְּלוֹמֶת לְבִי
אִם יִפְרָפֵר בָּהּ קוֹלְךָ
שׁוּב אֶתְחַשְׁמֵל.

ועכשיו על הקשר של הספר שלי למוסיקה - אנחנו מדברים על קובץ סיפורים חדש בשם "מוסיקה" שהופיע בהוצאת משותפת של הוצאות הקיבוץ המאוחד וספרא זכה בפרס אס"י - טוב, הסיפור הראשון בקובץ הזה נקרא "מוסיקה", והוא על אישה בשם נֶרָה שעלתה לארץ מרוסיה עם בתה, והשאירה שם את בעלה הפסנתרן שאוהב להאכיל את הכלב שלו בגבינה צהובה, שבגד בה והרס לה את החיים. כעת הוא רוצה לעלות לארץ ומבקש ממנה לשלוח לו את המסמכים המתאימים. העניין הוא שכאן הבת, שברוסיה גילתה כישרונות מוסיקליים, מתפרנסת מנגינה באקורדיון אלקטרוני בגני ילדים, מה שבעיני ורה, שמעריצה מוסיקה קלאסית – זה ממש חילול הקודש, אכזבה בלתי נסבלת. היא השקיעה את כל חייה בנגינה של הבת - עד כדי כך שהמאיסה עליה את הנגינה – וזה מה שיצא? ולבת יש ילד, אז ורה חולמת שהוא לפחות יקבל חינוך מוסיקלי רציני, ומכיוון שהם חסרי אמצעים, אז הסיכוי היחיד הוא שהסבא המוסיקאי יצטרף למשפחה. חוץ מזה יש לה כאן חבר – גבר שיוצא איתה, אם כי לא מוכן להתחתן איתה בינתיים. אז עכשיו מה עליה לעשות – לסרב ולסתום את הגולל על הסיכוי של הנכד להיות מוסיקאי, או לשלוח את המסמכים ולהמשיך להרוס את לעצמה את החיים? קשה לה לחשוב בזמן שהבת מנגנת באקורדיון. כדי לחשוב בהגיון היא פותחת את "קול המוסיקה". הנה אקרא את העמוד הראשון של הסיפור. **חמישייה**

לקלרינט קייכל 581

הסיפור השני, "אנסטסיה" הוא על נערה רוסייה נוצרייה שהגיעה לארץ, התגיירה כאן ילדה תינוק ונפטרה בנסיבות מסתוריות. הסיפור מתחיל בדיבור של אולגה, אימה של אנסטסיה. לקרא עמוד ראשון. **חובנשצ'ינה של מוסורגסקי** [אפשר לוותר]

אחר כך יש סיפור על גבר צעיר בשם אדם, חולה נפש, שבין אשפוז לאשפוז נרשם ללימודים באוניברסיטת תל-אביב, ושם הוא פוגש באישה נשואה בשם יעל ובבעלה יאיר, סטודנטים שלפרנסתם מוכרים עיתונים וכרטיסי מופעים בדוכן שנמצא בתוך הקמפוס. הוא מתאהב בה, ואחר כך גם בבעלה, והאהבה הזאת גם הורסת וגם בונה אותו. יעל לוקחת את אדם, יחד עם אחותה תרצה, לקונצרט ב"היכל התרבות". זה הקונצרט הראשון שלו בחיים. אדם שומע בקונצרט **את "המנדרין המופלא" של בלה ברטוק**, והיצירה הזאת משאירה עליו רושם כה עז, שהוא כבר לא היה מסוגל להאזין ליצירות האחרות. [עמ' 43-64]

ועוד יש שם סיפור בשם "אהבת נעורים" שבו מירב, ילדה בת שלוש עשרה שבין השאר לומדת לנגן בפסנתר, מאושפזת לזמן ארוך בבית החולים "תל השומר" בגלל מחלת מעיים חמורה וכרונית, שהיא כנראה תוצאה גופנית ממצב פוסט-טראומטי. בבית החולים היא מקבלת טיפול באינפוזיות של קורטיזון ובכל הטיפולים המתקדמים ללא הועיל. בזמן הבדיקות הקשות והמאד לא נעימות הרופא המטפל בה, ד"ר חיים שיבא, מדבר איתה על **הסונטות של מוצרט** שהיא מנגנת, כדי להסיח את דעתה מהבושה ומהכאב [עמ' 113].

סונטה מס 9 חלק ראשון 3 דקות

טוב אחרי הבדיקה האיומה הרופא נותן לה את המפתח למועדון הסגל, שבו יש פסנתר, כדי שתוכל להתאמן וגם לשמוע מוסיקה מתקליטים. הוא רוצה לשים לה איזה מוצרט, אבל היא מבקשת לשמוע את "שחרזדה", כמובן. מירב פוגשת בבית החולים גבר צעיר שבא להאזין לנגינה שלה בפסנתר ומתאהב בה, ואחרי חודש של אשפוז הרופא מציין שיש סימנים לתהליך של החלמה.

יש עוד סיפור אחד שקשור במוסיקה, שמו "יום השנה השלישי", והוא מסופר מנקודת מבט של חייל צה"ל שנמצא כבר בקבר זו השנה השלישית והוא מחכה לביקור המשפחה השנתי. בחייו הוא היה מנגן ומאלתר ג'ז במועדון עם החבר שלו לחיים, אבל אז המשפחה התנכרה לו. הביקור המשפחתי חושף את הפער בין הקלות שבה בני אדם אוהבים את המתים לבין הקושי שלהם לאהוב בני אדם חיים. כפי שאמרתי אני ממש אוהבת מוסיקת ג'ז, ובמיוחד בחצוצרה.

קטע ג'ז בחצוצרה

הסיפורים בספר הזה, שקוראים לו "מוסיקה", נכתבו לאורך די הרבה שנים. המוקדם ביותר ביניהם התפרסם במוסף לספרות של "הארץ" בתחילת שנות השישים, כלומר לפני כחמישים שנה. עם השנים הסיפורים שלי נעשו פחות ופחות אוטוביוגרפיים, אולי משום שאני מתעניינת באחרים יותר מאשר בעצמי. אני כותבת סיפור לעתים מאד נדירות, כשאני מעזה לקחת לעצמי את הזמן הנחוץ לכתיבת סיפור. לרוב אני לא מרשה לעצמי לעשות זאת, כי יש כל מיני חובות, ואני לא מצליחה להשתחרר מ"דיוטי ביפור פלז'ר". אולי – אם אני אקבל תגובות טובות על קובץ הסיפורים הזה – אני אקבל יותר אומץ. אולי אני אכתוב רומן. ואולי לא. ניסיתי כמה פעמים והפסקתי באמצע. בכל אופן ברור שאני מרגישה קרובה יותר לסיפורים שנכתבו בזמן האחרון, נדמה לי שהם טובים יותר, אבל אני מקווה שגם אלה שנכתבו מזמן לא דהו. לא אומר אילו סיפורים נכתבו מזמן ואילו בזמן האחרון, אני משאירה לקוראים לנחש זאת.

חלק שני ושלישי של פנטסיה מס 6 של טלמן (מ- 2:37 עד הסוף)